

Grundläggande förutsättningar för förskrivning av personliga hjälpmedel

Innehållsförteckning

1	Inledning/syfte	2
2	Giltighetstid.....	2
3	Ansvar	2
4	Beskrivning	2
4.1	Ansvarsfördelning mellan kommuner i Örebro län och Region Örebro län	2
4.2	Region Örebro läns åtagande.....	2
4.3	Avgränsning – andra aktörers ansvar	2
4.4	Vem kan få hjälpmedel	3
4.4.1	Person som vistas eller får vård utanför sin region	3
4.4.2	Asylsökande	3
4.5	Överklagan.....	3
4.6	Förskrivning av personliga hjälpmedel.....	4
4.6.1	Vem är förskrivare?	4
4.6.2	Vem utser förskrivare?	4
4.6.3	Förskrivarens kompetens	4
4.6.4	När kan personliga hjälpmedel förskrivas?.....	4
4.6.5	Byte av hjälpmedel	5
4.6.6	Dubbel- eller trippelutrustning.....	5
4.7	Förskrivarens ansvar	5
4.7.1	Bedöma behov	5
4.7.2	Prova ut, anpassa och förskriva lämplig specifik produkt.....	6
4.7.3	Specialanpassning	6
4.7.4	Instruera, träna och informera	6
4.7.5	Följa upp och utvärdera funktion och nytta.....	6
4.8	Patientens ansvar	7
4.9	Om hjälpmedlet behöver repareras	7
4.9.1	Reparation när patienten vistas utanför länet eller utomlands	8
4.10	När behov av hjälpmedel förändras	8
4.11	När behov av hjälpmedel upphör.....	8
4.12	Hjälpmedel vid resor inom och utanför landet	8
4.13	Flytt inom regionen eller till annan region	8
4.14	Avgift för hjälpmedel	8
5	Referenser.....	9

1 Inledning/syfte

Riktlinjen beskriver grundläggande förutsättningar för förskrivning av personliga hjälpmedel inom Region Örebro län.

2 Giltighetstid

Gäller tillsvidare, revidering vartannat år.

3 Ansvar

Inom respektive verksamhet ansvarar verksamhetschef för riktlinjens efterlevnad.

4 Beskrivning

4.1 Ansvarsfördelning mellan kommuner i Örebro län och Region Örebro län

Kommunerna i Region Örebro län ansvarar för hjälpmedel som behövs för omvårdnad av personer med olika funktionsnedsättningar i särskilt boende, hemtjänst och kommunal hemsjukvård. Dessa omvårdnadshjälpmedel förskrivs av arbetsterapeuter i länets kommuner. För vidare information kring omvårdnads- och behandlingshjälpmedel se *Ansvarsfördelning för medicintekniska produkter m.m. överenskommelse mellan Region Örebro län och kommunerna i Örebro län (dokument nr 568930)*.

Region Örebro län ansvarar för personliga hjälpmedel (individuellt utprovade) oavsett boendeform. Se hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) kap 8, 7 § .

4.2 Region Örebro läns åtagande

Region Örebro län ska erbjuda länets invånare en god hälso- och sjukvård på lika villkor utifrån behov och förväntad nytta. Hjälpmedel är en integrerad del i vård, behandling, habilitering och rehabilitering. Region Örebro län ansvarar för personliga hjälpmedel för det dagliga livet (individuellt utprovade hjälpmedel) och för behandlingshjälpmedel. Förskrivning utgår från patientens behov och ska vara kostnadseffektivt.

Med personliga hjälpmedel avses produkter som kräver hälso- och sjukvårdens särskilda kompetens för bedömning, utprovning, anpassning samt träning. Hjälpmedlen är avsedda att förbättra, vidmakthålla eller kompensera nedsatt funktion eller förmåga att klara den dagliga livsföringen. Det innefattar funktionsnedsättningar gällande rörelse, kommunikation, kognition, syn och hörsel. Patienten använder hjälpmedlet självständigt eller med hjälp av annan person.

Fritidssysselsättning och fritidsboende ligger inte inom Region Örebro läns ansvarsområde.

Behandlingshjälpmedel förskrivs av personal vid Region Örebro läns sjukhuskliniker och vårdcentraler till patienter i öppenvård för behandling och träning.

4.3 Avgränsning – andra aktörers ansvar

Särskilda boenden, daglig verksamhet och sjukvårdsinrättningar, oberoende av huvudmannaskap och driftform, ska vara inredda och utrustade så att miljön motsvarar normala behov för den verksamhet som ska bedrivas. Grundutrustning bekostas av vårdgivaren eller den som ansvarar för verksamheten. Kravet på grundutrustning ska vara uppfyllt hos den huvudman som bedriver verksamheten innan ett personligt hjälpmedel kan förskrivas.

Vid förskrivning av personliga hjälpmedel till en person i eget boende med personlig assistans, oavsett vem som är arbetsgivare för assistenterna (till exempel privat bolag, kooperativ), finns inget krav på grundutrustning. Region Örebro län är därmed ansvarig för förskrivning.

Region Örebro län ansvarar inte för arbetstekniska hjälpmedel.

För barn i förskola, elever i grundskola, studerande i gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, högskola och universitet ansvarar Region Örebro län för de personliga hjälpmedlen. Skolhuvudmannen ansvarar för pedagogiska hjälpmedel, läromedel, lokalanpassning och anpassning av skolans egen utrustning. För mer information se *Hjälpredan – Örebro län* (Guide till stöd och insatser för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola).

Statliga specialskolor ansvarar för att deras elever har hjälpmedel som täcker skolbehovet utifrån den anpassade skolformen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten ansvarar för specialpedagogiskt stöd och för utbildning i specialskolan.

Hjälpmedel som en person med funktionsnedsättning enbart behöver på sin arbetsplats bekostas av arbetsgivaren, Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen.

Kommunerna ansvarar för bostadsanpassning.

Försäkringskassan ansvarar för bilstöd.

Enkla hjälpmedel som finns att tillgå i öppna handeln och inte behöver speciell kompetens för utprovning är huvudsakligen ett egenansvar och bekostas av patienten själv.

4.4 Vem kan få hjälpmedel

Region Örebro län ansvarar för att tillhandahålla individuellt utprovade hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning boende i Örebro läns kommuner. Läs i Region Örebro läns *avgiftshandbok* om vad som gäller när personer som inte är folkbokförda i Region Örebro län söker vård i Region Örebro län.

4.4.1 Person som vistas eller får vård utanför sin region

Enligt Riksavtalet (www.skr.se) får hjälpmedel inklusive tillbehör förskrivas till en patient från annan region om kostnaderna understiger 10 000 kronor. Överstiger kostnaden 10 000 kr ska förskrivning ske i samråd med hemregionen (den region där patienten är folkbokförd vid vårdtillfällets inledning). Hemregionen ersätter den regionen som förskriver och lämnar ut hjälpmedel. De hjälpmedel som kräver någon form av installation, service och underhåll eller måste anpassas till patientens bostadsförhållanden ska förskrivas av hemregionen om inte särskilt upprättat avtal finns.

4.4.2 Asylsökande

För vård till asylsökande läs i Region Örebro läns *avgiftshandbok* om vad som gäller vid förskrivning av hjälpmedel.

4.5 Överklagan

Hjälpmedel förskrivas enligt hälso-sjukvårdslagen (2017:30) kap 8, 7 §. Det finns ingen formell överklagningsrätt vid avslag på begäran om visst hjälpmedel. Om en patient inte är nöjd med besked som förskrivare och/eller annan befattningshavare lämnat beträffande begärt hjälpmedel kan detta framföras skriftligt till berörd verksamhetschef.

4.6 Förskrivning av personliga hjälpmedel

4.6.1 Vem är förskrivare?

Förskrivare av hjälpmedel är hälso- och sjukvårdspersonal anställda inom Region Örebro län eller i kommunen.

Hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar i privat verksamhet finansierad av Region Örebro län eller annan verksamhet ska ha ett aktuellt vårdgivaravtal för att kunna få förskrivningsrätt.

För vissa hjälpmedelsområden är förskrivningen förbehållen hälso- och sjukvårdspersonal vid specialistkliniker/enheter.

4.6.2 Vem utser förskrivare?

Förskrivaren utses av verksamhetschef eller motsvarande för den verksamhet som förskrivaren arbetar på.

4.6.3 Förskrivarens kompetens

Verksamhetschef eller motsvarande ansvarar för att förskrivare på sin verksamhet har den kompetens som krävs för att utföra förskrivning enligt förskrivningsprocessen. Alla förskrivare ska genomgå en grundläggande förskrivarutbildning och erbjudas kontinuerlig fortbildning. I förekommande fall tilldelas en förskrivarkod som ger tillgång till ett hjälpmedels- och beställningssystem. Förskrivaren ska ha den yrkeskompetens som framgår i riktlinjerna för respektive hjälpmedelsgrupp.

4.6.4 När kan personliga hjälpmedel förskrivas?

Hjälpmedel är en integrerad del i vård, behandling, habilitering och rehabilitering.

Utgångspunkter för förskrivning av personliga hjälpmedel:

- Gemensamma riktlinjer och kriterier för Region Örebro län följs.
- Förskrivare utses av verksamhetschef eller motsvarande i länets kommuner. Vilka yrkeskategorier som tillåts förskriva framgår av produktspecifika riktlinjer och kriterier.
- Behovsbedömning sker utifrån en helhetsbedömning av personens situation.
- Hjälpmedlet kräver hälso- och sjukvårdens särskilda kompetens för bedömning, utprovning och anpassning.
- Hjälpmedlet är en del av rehabilitering, habilitering, vård och behandling och är medicinskt motiverat.

Beroende på patientens behov och vilka aktiviteter som ska utföras ges vägledning huruvida hjälpmedel kan förskrivas eller om behoven ska tillgodoses via egenvård.

Vid bedömning av eventuell förskrivning ska följande beaktas:

- Vilken *effekt/nytta* hjälpmedlet har för patienten. Hur hjälpmedlet påverkar patientens möjlighet till ökad aktivitet, delaktighet eller kroppsfunction.
- *Angelägenhetsgrad*. En bedömning av i vilket tillstånd samt i vilken situation patienten befinner sig i om hjälpmedlet inte förskrivas/levereras/repareras.
- Uppskattad *nyttjandegrad/frekvens*. Hur ofta hjälpmedlet kommer att användas.

Patientens behov är vägledande för vilka hjälpmedel som kan förskrivas. Behovsanalysen ska göras utifrån patientens livssituation och möjliggöra individuella lösningar för patienten. Ålder, livsstil och liknande får inte utgöra begränsning vid ställningstagande till förskrivning av hjälpmedel.

Hjälpmiddel behöver samordnas med andra insatser som kommun, arbetsgivare, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen genomför.

4.6.5 Byte av hjälpmedel

Kan göras om det medicinska eller funktionella behovet har förändrats eller om befintligt hjälpmedel är utslitet. Byte av tidigare förskrivet hjälpmedel mot ett annat hjälpmedel på grund av förändrade behov är att betrakta som en ny förskrivning. Det förändrade behovet ska bedömas innan förskrivningsprocessen startas. Bedömning görs av förskrivaren.

4.6.6 Dubbel- eller trippelutrustning

Grundprincipen vid förskrivning av hjälpmedel i Region Örebro län är att ett hjälpmedel förskrivs för att tillgodose ett behov eller göra det möjligt att utföra en aktivitet. Om enbart ett hjälpmedel är otillräckligt för att möjliggöra en specifik aktivitet, kan undantag göras av särskilda skäl, och ytterligare ett hjälpmedel med samma funktion förskrivas. För mer information se respektive verksamhets hemsida.

4.7 Förskrivarens ansvar

Förskrivaren ska följa:

- Region Örebro läns övergripande ledningssystem för medicintekniska produkter.
- Lagar och förordningar som gäller vid hälso- och sjukvårdsinsatser. För förskrivning av hjälpmedel se framför allt Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2021:52) om användning av medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvården.
- Förskrivningsprocessen och utföra bedömningar med stöd av Socialstyrelsens skrift: Förskrivning av hjälpmedel – Stöd vid förskrivning av hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning (Socialstyrelsen, 2016).
- Riksavtalet (www.skr.se).
- Lokala regelverk för förskrivning av hjälpmedel som finns i Region Örebro län.
- Lokala riktlinjer och rutiner som upprättats inom respektive hjälpmedelsverksamhet.

Region Örebro läns lokala regelverk innefattar:

- Ledningssystem för medicintekniska produkter.
- Hjälpmedelspolicy (dokument nr 342653).
- Grundläggande förutsättningar för förskrivning av hjälpmedel (detta dokument).
- Avgiftshandboken.
- Hjälpredan.
- Ansvarsfördelning för medicintekniska produkter m.m. överenskommelse mellan Region Örebro län och kommunerna i Örebro län (dokument nr 568930).

4.7.1 Bedöma behov

Bedömning görs i relation till vad som beskrivs i rubriken ovan, 4.6.4 När kan personliga hjälpmedel förskrivas?

Om sjukvårdshuvudmannen bedömt att patientens hjälpmedelsbehov inte omfattas av hälso- och sjukvårdens ansvar kan han eller hon bli hänvisad till att själv köpa produkten inom sitt egenansvar.

I dessa fall ansvarar patienten för inköp av produkten, eventuella justeringar, service, underhåll och försäkring.

4.7.2 Prova ut, anpassa och förskriva lämplig specifik produkt

Förskrivaren ansvarar för att patientens behov tillgodoses med så enkla hjälpmedel och/eller lösningar som möjligt.

De hjälpmedel som väljs ska finnas med i sortimentet. Fungerar inte det enkla går man vidare tills patientens behov kan tillgodoses. Om förskrivaren bedömer att det finns prioriterade behov som inte kan tillgodoses inom sortimentet kan annat hjälpmedel förskrivas under vissa förutsättningar. Förskrivaren kontaktar i de fallen hjälpmedelsverksamheten för rådgivning.

4.7.3 Specialanpassning

När en förskrivare bedömt att patients behov inte kan tillgodoses genom anpassning av hjälpmedel finns möjligheten att specialanpassa ett hjälpmedel till patienten. Specialanpassning innebär att ett hjälpmedel tillverkas eller konstrueras om för att endast användas av en viss angiven patient. Vid specialanpassning av hjälpmedel tar vårdgivare i Region Örebro län över produktansvaret från den ursprungliga tillverkaren.

I Region Örebro läns ledningssystem om medicintekniska produkter finns närmare anvisningar kring specialanpassning av hjälpmedel. För specialanpassning finns särskilda rutiner inom respektive hjälpmedelsverksamhet.

4.7.4 Instruera, träna och informera

Förskrivaren ansvarar för att patienten och närstående/personal kan använda och hantera det förskrivna hjälpmedlet på det sätt som är avsett. Det innebär att förskrivaren ska instruera patienten och närstående/personal hur hjälpmedlet fungerar, hur funktionskontroll ska utföras samt träna patient att använda sitt hjälpmedel.

Förskrivaren ska även informera om vilket ansvar patienten själv har för dess skötsel och underhåll och var man vänder sig om reparationer behövs samt informera om att hjälpmedel återlämnas när behovet upphör. Bruksanvisning ska följa med hjälpmedlet vid leverans och den bör gås igenom tillsammans med patienten.

4.7.5 Följa upp och utvärdera funktion och nytta

Det ingår i förskrivarens ansvar att följa upp och utvärdera om patienten kan använda och hantera förskrivet hjälpmedel som det är avsett och om målet med hjälpmedlet uppnåtts.

När patienten har använt sitt hjälpmedel en tid ska en uppföljning göras för att kontrollera om de uppsatta målen med hjälpmedlet har nåtts. En uppföljning ger också möjlighet att kontrollera att den information och de instruktioner som tidigare lämnats har uppfattats på ett korrekt sätt. När och hur det är lämpligt att göra en uppföljning och en utvärdering avgörs av sådana faktorer som vilken typ av hjälpmedel som förskrivits, patientens funktionsnedsättning och omgivningsfaktorer. Uppföljning av förskrivet hjälpmedel ska göras inom en viss tid eller med viss regelbundenhet. För personer med skador och sjukdomar med ständigt förändrade förutsättningar är regelbunden uppföljning och utvärdering särskilt viktigt.

Avsluta en förskrivning – när upphör ansvaret?

Förskrivning av en medicinteknisk produkt (hjälpmedel) är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som kan jämföras med andra. Den som utfört åtgärden har ett ansvar för att följa upp och utvärdera förskrivningen fram till dess att behovet har upphört eller ansvaret för patienten har tagits över av någon annan. Om en förskrivare byter arbetsplats och det finns fortsatt uppföljningsbehov av

förskrivna hjälpmedel är det viktigt att verksamheten ser till att ansvaret för uppföljningen tas över av någon annan i verksamheten.

Sammanfattning av att följa upp och utvärdera funktion och nytta:

- Följ upp om hjälpmedlet underlättar patientens aktivitet och delaktighet.
- Utvärdera att uppsatta mål har nåtts.
- Kontrollera att patienten vet hur hjälpmedlet ska användas.
- I samråd med patienten, och eventuellt närstående, ta ställning till nya eller kompletterande åtgärder.
- Ta ställning till om ärendet kan avslutas.
- Informera om vart och till vem patienten eller närstående ska vända sig om förutsättningarna förändras.
- Dokumentera det som behövs för en god och säker vård i patientjournalen.

För mer information och exempel på modeller för uppföljning se Socialstyrelsens skrift *Förskrivning av hjälpmedel – Stöd vid förskrivning av hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning* (Socialstyrelsen, 2016).

Om hjälpmedlet har ett tekniskt underhållsbehov är det berörd medicintekniskt förvaltande verksamhet som ansvarar för att detta utförs enligt tillverkarens rekommendation. Vilka som är medicintekniskt förvaltande verksamheter framgår i Region Örebro läns *ledningssystem för medicintekniska produkter*.

4.8 Patientens ansvar

Patienten ansvarar för att de förskrivna hjälpmedlen används och hanteras på det sätt som är avsett. Då patienten inte har förmåga att ta detta ansvar, vilar ansvaret på närstående/personal.

Instruktioner som getts av förskrivaren ska följas. Patientens ska känna till och ansvarar för enklare daglig skötsel av hjälpmedlet enligt bruksanvisning och ska veta vart man vänder sig om reparationer behövs. Patienten får inte ändra på fasta inställningar, bygga om eller reparera hjälpmedlet. Det förskrivna hjälpmedlet får inte lånas ut till annan person. Patienten ansvarar också för att hjälpmedlet förvaras på ett aktsamt sätt.

Om patienten på grund av oaktsamhet förorsakat skada på eller förlust av hjälpmedlet är patienten ersättningsskyldig. Patienten rekommenderas att se över sitt försäkringsskydd så att det omfattar lånade hjälpmedel. Eventuell premie för försäkringen och självrisk betalas av patienten. Region Örebro län fakturerar patienten som själv ansvarar för anspråken mot sitt försäkringsbolag. Region Örebro läns ersättningsanspråk beräknas utifrån hjälpmedlets inköpspris och gällande nedskrivningsregler.

Om hjälpmedlet används på ett felaktigt sätt ansvarar patienten eller närstående/personal för eventuella skador och negativa händelser. Om patienten inte följer instruktioner eller bruksanvisning/manual kan konsekvensen bli att hjälpmedlet återkallas eller ersätts med annat.

4.9 Om hjälpmedlet behöver repareras

Om hjälpmedlet gått sönder och behöver repareras kontaktas respektive hjälpmedelsverksamhet. Region Örebro län ansvarar för reparationer av förskrivna hjälpmedel. Hjälpmedlet ska vara väl rengjort när det lämnas in för reparation. För avgifter vid service och reparationer se *avgiftshandboken*.

Om hjälpmedlet kan repareras eller behöver bytas ut bedöms av den som reparerar hjälpmedlet. Byte av ett utslitet eller trasigt hjälpmedel mot ett exakt likadant hjälpmedel kan göras utan att en ny

förskrivning påbörjas. Om patienten är upprepat oaktsam och gör åverkan på hjälpmedlet blir patienten ersättningskyldig.

4.9.1 Reparation när patienten vistas utanför länet eller utomlands

I de fall patienten vistas utanför Region Örebro län och behöver få hjälpmedlet reparerat ska detta först godkännas av den verksamhet som ansvarar för hjälpmedlet. Om patienten behöver få reparation utförd utanför Sverige får patienten bekosta det själv. Om patienten skickar hem hjälpmedlet till Sverige för reparation får patienten bekosta transporten av hjälpmedlet.

4.10 När behov av hjälpmedel förändras

När behovet av hjälpmedel förändrats ska patienten vända sig till förskrivaren.

4.11 När behov av hjälpmedel upphör

När ett hjälpmedel av olika orsaker inte längre behövs eller används, ska patienten alternativt närstående/personal återlämna hjälpmedlet till förskrivaren, närmaste vårdcentral eller respektive hjälpmedelsverksamhet. Hjälpmedel som återlämnas ska vara väl rengjorda. Skrymmande hjälpmedel samt fast installerade hjälpmedel kan hämtas av hjälpmedelsverksamheten. För mer information kontakta respektive hjälpmedelsverksamhet.

4.12 Hjälpmedel vid resor inom och utanför landet

Hjälpmedel kan tas med vid resor inom och utanför landet. Patienten ansvarar för att transportera hjälpmedel på ett säkert sätt vid resor såväl inom som utanför landet. Transporter bekostas av patienten själv.

4.13 Flytt inom regionen eller till annan region

Patienten ansvarar själv för kostnader i samband med flytt. Undantag är vissa fast monterade hjälpmedel.

En patient som planerar att flytta från regionen och önskar ta med förskrivna hjälpmedel ska i god tid kontakta sin förskrivare. Vilka hjälpmedel som kan tas med bedöms för varje enskilt fall av den mottagande regionens hjälpmedelsverksamhet. En överenskommelse om övertagande och ekonomisk ersättning görs mellan Region Örebro län och den region man ska flytta till. Ansvar för hjälpmedlet tillfaller sjukvårdshuvudmannen i den mottagande regionen. Patient bekostar själv flytt av hjälpmedlet. För mer information vid flytt till annan region se respektive hjälpmedelsverksamhets hemsida.

4.14 Avgift för hjälpmedel

Avgifter för hjälpmedel regleras i *avgiftshandboken*.

5 Referenser

Ansvarsfördelning för medicintekniska produkter m.m. överenskommelse mellan Region Örebro län och kommunerna i Örebro län (dokument nr 568930).

Hjälpredan - Örebro län. Guide till stöd och insatser för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. (2019) Region Örebro län, Kommuner inom Örebro län, Specialpedagogiska skolmyndigheten. Hämtat från vårdgivarwebben Region Örebro län: <https://vardgivare.regionorebrolan.se/siteassets/media/vvf/riktlinjer/fillistning-riktlinjer-skolomradet/hjalpredan-2.0.pdf>

Avgiftshandboken. Region Örebro län. Hämtat från vårdgivarwebben Region Örebro län: <https://vardgivare.regionorebrolan.se/sv/patientadministration/avgifter-och--prislistor/patientavgifter/>

www.skr.se. Hämtat från: Sveriges Kommuner och Regioner:

<https://skr.se/halsasjukvard/patientinflytande/utomlansvardriksavtal.943.html>

Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2021:52). Hämtat från Socialstyrelsen:

<https://patientsakerhet.socialstyrelsen.se/lagar-och-foreskrifter/foreskrifter-och-handbocker/hslf-fs-202152/>

Hjälpmedelspolicy, Region Örebro län (dokument nr 342653).

Förskrivning av hjälpmedel – Stöd vid förskrivning av hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning (Socialstyrelsen, 2016, reviderad 2017). Hämtat från Socialstyrelsen:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2016-8-2.pdf>

Ledningssystem för medicintekniska produkter, Region Örebro län. <http://intra.orebroll.se/ledning--styrning/ledningssystem/ledningssystem-for-medicintekniska-produkter/>